

Uusia näkökulmia Jeesus-tutkimukseen (Third Quest ja paljon sen jälkeen)

Timo Eskola/STI

Yleisesityksiä

1. Witherington III, Ben: *The Jesus Quest. The Third Search for the Jew of Nazareth* (Paternoster, 1995).

Läpileikkaus ns. kolmannesta aallosta. Jakaa uudet suunnat mm. otsikoilla “kyynikkofilosofi”, “hengen mies”, “eskatologinen profeetta” ja “sosiaalisen uudistuksen profeetta”.

2. Dunn, James D.G.: *A New Perspective on Jesus: What the Quest for the Historical Jesus Missed* (Baker, 2005).

Mielenkiintoinen muutoksen merkki. Vanha radikaali Dunn etsii uusia tapoja sanoa jotain historian Jeesuksesta. Nimeää “uuden perspektiivin” matkien Paavali-tutkimuksen muutoksia.

3. Gaventa & Hays (toim.): *Seeking the Identity of Jesus. A Pilgrimage*. (Eerdmans, 2008).

Uusi kokoelma, jossa haetaan uusista lähtökohdista Jeesuksen identiteettiä.

Evankeliumitutkimuksen metodisia lähtökohtia

1. Byrskog, Samuel: *Story as History – History as Story* (WUNT 123, 2000).

Ruotsissa on Birger Gerhardssonin ajoista lähtien ollut vahva perinne evankeliumien suullisen tradition tutkimuksessa. Byrskog nosti pintaan kysymyksen silminnäköiden roolista.

2. Bauckham, Richard: *Jesus and the Eyewitnesses. The Gospels as Eyewitness Testimony*. (Eerdmans, 2006).

Bauckham jatkaa Byrskogin aloittamalla linjalla ja uudistaa evankeliumitutkimuksen lähtökohtia. Hän lähestyy kysymystä evankeliumikertomusten alkuperästä tarkastelemalla tradition synnyn ja välittämisen problematiikkaa historian, sosiaalitieteiden ja psykologian tarjoamien välineiden avulla. Bauckhamin anti tutkimuksen teorialle on erityisesti hänen huomioissaan muistitiedon ja perinnettä välittävien kertomuksen synnystä. Psykologian lähtökohtia hyödyntäen hän toteaa, että tieto jäsenyyden mielessä tiettyinä rakenteina, skeemoina, jotka mentaalisisinä malleina antavat perusrungon sille, mitä halutaan kertoa toisille. Todellisuuden havainnointi on kokemuksen laittamista kertomuksen muotoon (we are narrativizing experience). Se toteutuu valinnan, yhdistelyn ja selittämisen avulla. Näin syntyy tulkittuja kertomuksia, joiden avulla yksilön kokemista tapahtumista halutaan kertoa muille. Muistiin tallentamisen motiivina on siten usein pyrkimys kommunikaatioon.

3. Witherington III, Ben: *The Indelible Image. The Theological and Ethical Thought World of the New Testament*. (IVP, 2009) *Tulossa*.

BW3 on erikoistunut narratologiaan ja sosio-retorisen metodin käyttöön. Tältä pohjalta hän kirjoittaa synteesiä Uuden testamentin teologiasta liittäen sen myös etiikkaan.

4. Bailey, Kenneth E.: *Jeesus Lähi-Idän asukkaana silmin*. (Perussanoma, 2008).

Bailey on perinnetutkimuksen asiantuntija. Antropologian keinoin hän arvioi sitä, miten suullinen perimätieto on syntynyt ja miten sitä on välitetty paimentolaiskulttuureissa. Keskeisiä teesejä ovat ajatus kerronnan keskittymisestä traditiota välittäviin avainkohtiin. Lisäksi Bailey on esittänyt ajatuksen korjaavasta yhteisöstä: tradition kerronta perustuu kuulemiskulttuurissa jatkuvaan toistoon, jossa yhteisö korjaa perinteeseen pyrkiviä virheitä.

Jeesus ja juutalaisuus

1. Gärtner, Bertil: *The Temple and the Community in Qumran and the New Testament* (1965).
Varhainen tutkimus Qumranin tekstien ja Uuden testamentin välisistä suhteista. Arvioi tuoreella tavalla Jeesuksen toimintaa suhteessa Kuolleenmeren yhteisöön.
2. Charlesworth, J.H. (toim.): *Jesus and the Dead Sea Scrolls* (Doubleday, 1992; AncB.Ref)
Laaja artikkelikokoelma, jossa pohditaan Jeesuksen toimintaa ja opetusta verrattuna Qumranin yhteisön lakiteologiaan, VT:n tekstien tulkintaan ja eskatologiaan.

Käsitys Jeesuksen eskatologisesta julistuksesta

1. Sanders, Ed P.: *Jesus and Judaism* (Fortress, 1985).
Sanders oli yksi uuden suunnan aloittajista. Lähtien liikkeelle Jeesuksen temppelikritiikistä (kolleegansa B. Meyerin jäljissä) hän loi kuvan Jeesuksesta eskatologisena profeettana.
2. Stuhlmacher, Peter: *Biblische Theologie des Neuen Testaments I* (W&R, 1992).
UT:n teologian kokonaisuus, jonka ensimmäisessä osassa laaja esitys Jeesuksen teologiasta (joka nyt siis kuuluu teologian sisälle). Juutalaisessa kontekstissaan Jeesus toimii messiaanisesti.
3. Wright, N.T.: *Jesus and the Victory of God*. (Fortress, 1997).
Kuuluisan britin Jeesus-tutkimuksissa luodaan kuvaa Jeesuksesta, jonka julistuksessa eskatologia ja messiaanisuus käyvät yksiin. Jeesus vapauttaa eksiilistä ja rakentaa uutta temppeliä.
4. Ådna, Jostein: *Jesu Stellung zum Tempel* (WUNT, 2000).
Norjalaisen professorin oiva kirja Jeesuksen eskatologiasta. Keskittyy temppelikritiikkiin ja luo kuvaa siitä, miten ajatus uudesta temppelistä pohjustetaan suhteessa langenneeseen temppeliin.

Jeesuksen vertausten ym. tutkimusta

1. Auvinen, Ville: *Jesus' Teaching on Prayer*. (ÅA, 2003)
Turussa tehty väitöskirja Isä meidän -rukouksesta.
2. Ollilainen, Vesa: *Jesus and the Parable of the Prodigal Son* (ÅA, 2008)
Tuore turkulainen väitöskirja tuhlaajapoika-vertauksesta.

Jeesuksen elämän sosiaalinen ja uskonnollinen ympäristö

1. Koskenniemi, Erkki: *Apollonios von Tyana in der ntl. Exegese* (WUNT, 1994).
Perusteellinen väitöskirja kumoaa *theios aner* -teesin (Jeesuksesta olisi tehty myöhemmin ihmeiden tekijä vain kreikkalaisten uskomusten perusteella). Osoittaa mm. lähteiden täyd. puuttumisen.
2. Holmén, Tom: *Jesus and Jewish Covenant Thinking* (Brill, 2001).
TH on luonut Turkuun uuden suunnan Jeesus-tutkimuksen keskuksen (kotisivut: historian-jeesus.fi). Mainitun väitöskirjansa (tarkentaa Sandersin teesejä) lisäksi toimittanut mm. laajan koelman uudesta tutkimuksesta: *Handbook for the Study of the Historical Jesus* (Brill, tulossa).